

Materiály ke kyperskému případu

Obsah:

1. VĚC KYPR PROTI TURECKU

2. LOIZIDOU PROTI TURECKU

Ad 1.

VĚC KYPR PROTI TURECKU Čl. 1 , 2 , 3 , 4 , 5 , 6 , 8 , 9 , 10 , 11 , 13 , 14 , 17 a 18
Úmluvy a čl. 1 a 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě

(povinnost smluvních stran přiznat každému, kdo podléhá jejich jurisdikci,

práva a svobody uvedené v Úmluvě ;

právo na život;

zákaz nelidského a ponižujícího zacházení;

zákaz nucené práce;

právo na svobodu a osobní bezpečnost;

právo na spravedlivý proces před nezávislým a nestranným soudem;

právo na respektování soukromého a rodinného života a obydlí;

svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání;

svoboda projevu;

svoboda sdružování;

právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy;

zákaz diskriminace;

zákaz zneužití práv;

ohraničení možnosti omezení práv;

ochrana majetku;

právo na vzdělání)

Dne 10. května 2001 vyhlásil předseda

Evropského soudu pro lidská práva v Paláci lidských práv

ve Štrasburku rozsudek ve věci Kypr proti Turecku.

Stížnost podala dne 22. 11. 1994 vláda Kyperské republiky na základě bývalého čl. 24 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále Úmluva). Evropská komise pro lidská práva (dále Komise) ji 28. 6. 1996 prohlásila za přijatelnou k meritornímu rozhodnutí. Po přijetí zprávy ze dne 4. 6. 1999 Komise stížnost 11. 9. 1999 postoupila Evropskému soudu pro lidská práva (dále Soud). Dne 30. 8. 1999 stížnost Soudu předložila i vláda Kyperské republiky.

Ke skutkovému stavu

A. Všeobecný kontext

Jednotlivé body stížnosti se vztahují k vojenským operacím vedeným Tureckem na severu Kypru v červenci a srpnu 1974 a ke stále existujícímu rozdělení kyperského území. Když Soud rozhodoval ve věci Loizidou proti Turecku (1996), popsals tureckou vojenskou přítomnost v době událostí těmito slovy:

"16. Turecké ozbrojené síly v počtu více než 30 000 mužů jsou rozmístěny napříč okupovanou zónou severního Kypru, která je neustále předmětem hlídkování a v níž jsou kontrolní stanoviště na všech významných komunikačních osách. Štáb armády se nachází v Kyrenii. 28. pěší pluk má základnu v Asha (Assia), kontroluje sektor jdoucí od Famagusty do Mia Milia, předměstí Nikosie, a čítá 14 500 mužů. 39. pěší pluk se zhruba 15 500 muži má základnu ve vesnici Myrtou a kontroluje sektor jdoucí od vesnice Yerolakkos do Lefky. TOURDYK (Turkish Forces in Cyprus under the Treaty of Guarantee - Turecké síly na Kypru podle Smlouvy o garanci) jsou rozmístěny ve vesnici Orta Keuy u Nikosie, kontrolují sektor jdoucí od mezinárodního letiště tohoto města po řeku Pedhieos. Jeden prapor tureckého námořnictva a jeden předsunutý post jsou umístěny ve Famagustě, resp. v Kyrenii. Příslušníci tureckého letectva mají základny v Lefkoniku, Krini a na dalších letištních plochách. Turecké vzdušné ozbrojené síly jsou rozmístěny v mateřské zemi, v Adaně.

17. Turecké síly a všichni civilisté, kteří pronikají do vojenských zón, podléhají tureckým vojenským tribunálům, jak stanoví "pro občany SKTR" dekret z roku 1979, o zakázaných vojenských zónách (čl. 9), a čl. 156 Ústavy "SKTR".

V souvislosti s rozdělením Kypru na dvě části došlo v listopadu 1983 k významné události: vyhlášení "Severokyperské turecké republiky (République turque de Chypre du Nord / Turkish Republic of Northern Cyprus)" (dále "SKTR"), po němž dne 7. 5. 1985 následovalo přijetí "Ústavy SKTR". Mezinárodní společenství tento vývoj odsoudilo. Rada bezpečnosti OSN přijala v listopadu 1983 Rezoluci č. 541 (1983), v níž označila vyhlášení "SKTR" za právně neplatné a požádala všechny státy, aby neuznávaly jiný kyperský stát než Kyperskou republiku. Tuto výzvu opakovala ve své Rezoluci č. 550 (1984) z května 1984. V listopadu 1983 Výbor ministrů Rady Evropy (dále RE) rozhodl, že bude považovat vládu Kyperské republiky za jedinou legitimní vládu Kypru a vyzval k respektování suverenity, nezávislosti, územní celistvosti a jednoty Kyperské republiky.

Podle žalované vlády je "SKTR" demokratickým a ústavním státem, politicky nezávislým na kterémkoli jiném suverénním státu, včetně Turecka nebylo to Turecko, ale turecko-kyperský lid, kdo při výkonu svého práva na sebeurčení zřídil správu na severu Kypru.

Na Kypru pomáhají udržovat mír Mírové síly OSN (UNFICYP), jež jsou rozmístěny v narázníkové zóně. Z OSN vzešly četné politické iniciativy mající za cíl urovnání kyperské otázky na základě institucionálních řešení přijatelných pro obě strany. Za tímto účelem proběhly pod záštitou Generálního tajemníka OSN a podle instrukcí Rady bezpečnosti rozhovory mezi oběma komunitami. Žalovaná vláda v této souvislosti uvádí, že turecko-kyperské orgány na severním Kypru k rozhovorům přistupovaly na základě principů "dvoj-zonality" a "dvoj-komunitarity" (rozdělení ostrova na dvě oblasti a dvě společenství). Potvrzení tohoto základu rozhovorů lze nalézt mj. v rezolucích Rady bezpečnosti z 26. 8. a 25. 11. 1992, které předpokládají, že federální řešení, o které obě strany usilují, bude "dvoj-komunitní" a "dvoj-zonální".

Pro projednávanou stížnost je důležitá rovněž skutečnost, že v roce 1981 byl vytvořen Výbor OSN pro pohřešované osoby s cílem přezkoumat "případy osob, které se staly neznámými v průběhu mezikomunitních bojů a událostí z července 1974 nebo následně" a "sestavit úplné seznamy neznámých osob náležejících k oběma komunitám s upřesněním, zda jsou na živu nebo mrtvé a, v druhém případě, kdy přibližně k úmrtí došlo". Výbor svou práci dosud neskončil.

B. Předchozí mezistátní stížnosti

Žalující vláda již dříve podala na žalovaný stát tři stížnosti na základě bývalého čl. 24 Úmluvy, v nichž odsoudila události z července 1974 a jejich důsledky. Komise sloučila první (č. 6780/74) a druhou (č. 6950/75) stížnost a 10. 7. 1976 o nich přijala zprávu, v níž vyslovila názor, že žalovaný stát porušil čl. 2, 3, 5, 8, 13 a 14 Úmluvy a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě (dále Protokol č. 1). V lednu 1979 Výbor RE přijal Rezoluci DH (79) 1, v níž vyjádřil přesvědčení, že "dlouhodobá ochrana lidských práv na Kypru může být zajištěna pouze obnovou míru a důvěry mezi oběma komunitami a že mezikomunitní rozhovory jsou adekvátním rámcem pro nalezení řešení sporu". Výbor ministrů RE zde také vyzval obě strany, aby se vrátily k rozhovorům pod záštitou Generálního tajemníka OSN a dohodly se na prostředcích k vyřešení všech aspektů sporu. Výbor ministrů RE považoval toto své rozhodnutí za konec projednávání případu.

Třetí stížnost (č. 8007/77) byla předmětem zprávy Komise ze 4. 10. 1983. Komise v ní vyjádřila názor, že žalovaný stát nesplnil povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 5 a 8 Úmluvy a z čl. 1 Protokolu č. 1. Výbor ministrů RE přijal ke zmíněné zprávě Rezoluci DH (92) 12, v níž se omezil na rozhodnutí zprávu Komise zveřejnit, a tím projednávání věci ukončit.

C. Nyní projednávaná stížnost

Nyní projednávaná stížnost je první, která byla předána Soudu. Žalující vláda v ní vyzývá Soud, aby "konstatoval, že žalovaný stát je odpovědný za porušení čl. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 17 a 18 Úmluvy a čl. 1 a 2 Protokolu č. 1." Tyto body stížnosti spadají do čtyř velkých kategorií: tvrzená porušení práv pohřešovaných řeckých Kypřanů a jejich rodin, tvrzená porušení práva na respektování obydlí a vlastnického práva přemístěných osob, tvrzená porušení práv řeckých Kypřanů žijících v enklávě na severním Kypru a tvrzená porušení práv tureckých Kypřanů a cikánské komunity žijících na severním Kypru.

Řízení před Evropským soudem pro lidská práva

Pětičlenné kolegium velkého senátu 20. 9. 1999 rozhodlo, že věc bude projednána velkým senátem (čl. 100 Jednacího řádu). Veřejné jednání, jehož se žalovaná vláda bez udání dostatečných důvodů nezúčastnila, se konalo 20. 9. 2000.

I. PŘEDBĚŽNÉ OTÁZKY

Soud poznamenává, že žalovaná vláda vznesla v řízení před Komisí několik námitek proti přijatelnosti stížnosti. Tyto námítky nebyly předloženy Soudu, jelikož se žalovaná vláda neúčastnila ani písemného ani ústního řízení, které před ním probíhalo. Ačkoli čl. 55 Jednacího řádu umožňuje Soudu, aby za takových okolností odmítl o předběžných námitkách rozhodovat, má za to, že je vhodné se jimi zabývat jakožto předběžnými otázkami. V tomto ohledu konstatuje, že žalující vláda věnovala značnou část svého podání a ústně předneseného návrhu právě těmto otázkám, jakož i jejich vztahu k meritu stížnosti.

1. Locus standi žalující vlády

V řízení před Komisí žalovaná vláda tvrdila, že žalující vláda není legitimní vládou Kyperské republiky. Označila ji jako "řecko-kyperskou správu", která není oprávněna k podání projednávané stížnosti.

Soud nepovažuje za možné tento argument připustit. V souladu s výše citovaným rozsudkem Loizidou má za to, že z mezinárodní praxe a z odsouzení vyjádřených v rezolucích Rady bezpečnosti OSN a Výboru ministrů RE vyplývá, že mezinárodní společenství neuznává "SKTR" jako stát podle mezinárodního práva. Soud opakuje závěr, k němuž dospěl v rozsudku Loizidou: vláda Kyperské republiky zůstává jedinou legitimní vládou Kypru, a z tohoto důvodu nelze pochybovat o jejím locus standi vlády jedné z Vysokých smluvních stran Úmluvy. Soud uzavírá, že žalující vláda je oprávněna předložit podle bývalého čl. 24 (současný čl. 33) Úmluvy stížnost namířenou proti žalovanému státu.

2. Právní zájem žalující vlády

Žalovaná vláda v řízení před Komisí tvrdila, že Rezoluce DH (79) 1 a DH (92) 12 přijaté Výborem ministrů RE ve věci předchozích mezistátních stížností jsou pravomocné ve vztahu k bodům předloženým v nynější stížnosti, jež je podle ní v podstatě identická s těmi, o nichž Výbor ministrů RE rozhodl zmíněnými rezolucemi.

Žalující vláda se domnívá, že ani jedna z těchto rezolucí Soudu nebrání, aby se zabýval nyní předloženou stížností. Zaprvé, Výbor ministrů RE nikdy nepřijal formální rozhodnutí, pokud jde o závěry figurující ve zprávách vypracovaných Komisí podle bývalého čl. 31 Úmluvy. Zadruhé, nynější stížnost je nutno odlišit od předchozích, protože poukazuje na nová porušení Úmluvy a na ty z bodů, o nichž Komise ve svých dřívějších zprávách neformulovala definitivní závěr navíc nynější stížnost spočívá především na pojmu trvalého porušování práv zaručených Úmluvou.

Soud uznává přesvědčivost argumentace žalující vlády. Dodává, že je to poprvé, co jsou mu tvrzení žalující vlády předložena k posouzení v rámci mezistátní stížnosti, jelikož ani jednotlivé strany ani Komise neměly možnost mu na základě bývalého čl. 45 ve spojení s bývalým čl. 48 Úmluvy předložit předchozí stížnosti. V této souvislosti poznamenává, že Turecko uznalo obligatorní pravomoc Soudu až svým prohlášením z 22. 1. 1990.

Aniž by Soud chtěl prejudikovat otázku, zda a za jakých podmínek má pravomoc posuzovat věc, která byla předmětem rozhodnutí přijatého Výborem ministrů RE podle bývalého čl. 32 Úmluvy, podotýká, že - pokud jde o předchozí mezistátní stížnosti - ani Rezoluce DH (79) 1 ani DH (92) 12 nevedly k "rozhodnutí" ve smyslu odst. 1 bývalého čl. 32, jak ze znění jejich textů jasně vyplývá. Navíc je nutno konstatovat, že žalovaná vláda v podáních na podporu svých předběžných námitek vznesených ve věci Loizidou připustila, že Výbor ministrů RE neratifikoval závěry Komise v předchozích mezistátních stížnostech.

Soud proto dospěl k závěru, že žalující vláda má legitimní právní zájem na tom, aby rozhodl v meritu stížnosti.

3. Odpovědnost žalovaného státu za tvrzená porušení Úmluvy

Žalovaná vláda popřela odpovědnost Turecka z hlediska Úmluvy, pokud jde o tvrzení formulovaná ve stížnosti. Ve svém podání Komisi tvrdila, že kritizované činy a nedostatky lze přičítat výhradně "SKTR", tj. nezávislému státu zřízenému turecko- kyperskou komunitou na základě jejího práva na sebeurčení, který vykonává výlučnou pravomoc a kontrolu na území nacházejícím se na sever od nárazníkové zóny OSN. V tomto ohledu žalovaná prohlásila, že v rozsudku Loizidou se Soud dopustil omylu, když dospěl k závěru, že "SKTR" je podřízenou místní správou, za jejíž činy a opomenutí je z hlediska čl. 1 Úmluvy odpovědné Turecko.

Žalující vláda uvádí, že "SKTR" je z hlediska mezinárodního práva nelegitimní entitou, jelikož za svou existenci vděčí nezákonné invazi žalovaného státu do severní části Kypru, kterou od té doby nezákonně okupuje. Zdůrazňuje, že i když mezinárodní právo nepřiznává Turecku žádný nárok na severní část Kypru, z hlediska Úmluvy je Turecko za tuto oblast zcela právně odpovědné s ohledem na globální vojenskou a hospodářskou kontrolu, které zde vykonává. Žalující vláda žádá Soud, aby prohlásil, že rozsudek ve věci Loizidou odsuzuje argumenty žalované vlády k nezdaru, jelikož potvrzuje, že dokud je Kyperská republika nezákonně zbavena své legitimní jurisdikce na severu Kypru, je to Turecko, kdo nad touto oblastí vykonává "jurisdikci" ve smyslu čl. 1 Úmluvy a kdo je v důsledku toho odpovědný za porušení Úmluvy, k nimž zde dochází.

Soud připomíná, že ve věci Loizidou žalovaný stát popřel, že by měl jurisdikci nad severním Kyprem. Soud tyto argumenty tehdy odmítl. I když je pravda, že ve zmíněné věci šlo o stížnost soukromé osoby na trvalé odmítání úřadů povolit jí přístup k majetku, je na místě poznamenat, že odůvodnění rozsudku mělo formu principiálního prohlášení, pokud jde o všeobecnou odpovědnost Turecka z hlediska Úmluvy za opatření a činy orgánů "SKTR". S ohledem na to, že Turecko v praxi vykonává globální kontrolu nad severem Kypru, jeho odpovědnost nemůže být omezena na činy, jichž se v této oblasti dopustili vojáci nebo úředníci, nýbrž se vztahuje rovněž na činy místní správy, která přežívá díky vojenské a jiné podpoře. Je tudíž nutno mít za to, že z pohledu čl. 1 Úmluvy se "jurisdikce" Turecka vztahuje na veškerá materiální práva uvedená v Úmluvě a jejích Protokolech, jež Turecko ratifikovalo, a že je za porušení těchto práv odpovědné.

V této souvislosti Soud musí vzít v úvahu zvláštní povahu Úmluvy, nástroje evropského veřejného pořádku pro ochranu lidských bytostí, a své poslání, stanovené v čl. 19 Úmluvy, kterým je "zajištění plnění závazků, přijatých Vysokými smluvními stranami v této Úmluvě". S ohledem na skutečnost, že žalující stát stále není schopen plnit na severu Kypru povinnosti, které mu ukládá Úmluva, vedl by jakýkoli jiný závěr k politováníhodné mezeře v systému ochrany lidských práv v této oblasti, neboť jednotlivci, kteří zde žijí, by byli zbaveni

základních záruk Úmluvy a nároku žádat některou z Vysokých smluvních stran, aby se v řízení před Soudem zodpovídala z porušení jejich práv.

Soud uzavírá, s výhradou pozdějšího posouzení konkrétních činů, že otázky vznesené v projednávané stížnosti spadají do "jurisdikce" Turecka ve smyslu čl. 1 Úmluvy, a činí tak žalovanou vládu odpovědnou z hlediska Úmluvy.

4. Povinnost vyčerpat vnitrostátní prostředky nápravy

Žalovaná vláda v řízení před Komisí tvrdila, že "SKTR" má úplný systém nezávislých soudů přístupných všem. Navíc jsou podle ní všichni řečtí a maronitští Kypřané žijící na severu Kypru považováni za občany "SKTR" a požívají stejných práv a prostředků nápravy, jako zde žijící turečtí Kypřané.

Žalující vláda se proti těmto tvrzením ohrazuje. Zdůrazňuje, že popis ústavního a právního systému "SKTR" podaný žalovanou vládou nebere vůbec v úvahu kontext naprosté nezákonnosti, která panovala při vypracovávání "Ústavy" a "zákonů". Žalující vláda opakuje, že vytvoření "SKTR" v roce 1983, jakož i jejího právního a ústavního pořádku, je přímým důsledkem agrese spáchané Tureckem vůči Kyperské republice v roce 1974. Tato agrese pokračuje nezákonnou okupací severu Kypru. Pokud se podle žalující vlády vezme v úvahu trvalá vojenská okupace a skutečnost, že "SKTR" je místní správou podřízenou žalovanému státu, je nerealistické se domnívat, že místní správní nebo soudní orgány mohou přijímat účinná rozhodnutí proti osobám, jež jsou u moci s podporou okupační armády, s cílem napravit porušení lidských práv, k nimž dochází prováděním obecné politiky stanovené režimem vládnoucím v okupované zóně. Žalující vláda podle svého vyjádření vychází z principu, že právem aplikovatelným na severu Kypru zůstává právo Kyperské republiky a že není na místě se zabývat jinými legislativami.

Soud konstatuje, že Komise se snažila vyvarovat všeobecných prohlášení na téma platnosti aktů orgánů "SKTR" z hlediska mezinárodního práva a omezila se na úvahy o otázce - striktně související s Úmluvou - použití pravidla vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, vysloveného v bývalém čl. 26 Úmluvy, v rámci "ústavního" a "právního" systému zavedeného v "SKTR". Soud s tímto postupem souhlasí. Připomíná v této souvislosti, že když v rozsudku Loizidou odmítl přisoudit právní platnost takovým ustanovením, jako je "čl. 159 Ústavy SKTR", platilo to pro účely Úmluvy. Tento závěr se vnucoval tím spíše, že účelem zmíněného článku bylo převést na orgány "SKTR", nezvratně a bez jakéhokoli odškodnění, práva stěžovatelky k jejímu pozemku ležícímu na severu Kypru. Soud ve zmíněném rozsudku také dospěl k názoru, že není "žádoucí, tím méně pak nutné, zde vyslovovat obecnou teorii o zákonnosti legislativních a administrativních aktů "SKTR").

Podle Soudu, aniž by bylo sebemeně zpochybnováno stanovisko mezinárodního společenství k vytvoření "SKTR" či skutečnost, že vláda Kyperské republiky zůstává jedinou legitimní vládou Kypru, nelze vyloučit, že bývalý čl. 26 Úmluvy vyžaduje, aby byl učiněn pokus užít prostředků nápravy přístupných všem osobám žijícím na severu Kypru, určených k tomu, aby jim umožnil dosáhnout nápravy porušení práv zaručených Úmluvou. Soud se domnívá, že situace, která přetrvává na severu Kypru od roku 1974 je charakterizována výkonem faktické pravomoci "SKTR". Jak poznamenal v rozsudku Loizidou, s odkazem na konzultativní stanovisko Mezinárodního soudního dvora o právních důsledcích trvalé přítomnosti Jihoafrické republiky v Namibii (Sbírka Mezinárodního soudního dvora, 1971, svazek 16), mezinárodní právo uznává legitimitu jistých právních úprav a transakcí v

takových situacích, jako je ta, jež panuje v "SKTR", například pokud jde o matriční zápisy narození, manželství nebo úmrtí, "jejichž účinky by bylo možno opomíjet jen na úkor obyvatel příslušného území".

Je-li na zmíněné konzultativní stanovisko nahlíženo výlučně z hlediska Úmluvy, pak podle Soudu potvrzuje, že když jednotlivci mají k dispozici prostředky nápravy, které jim nabízejí přiměřenou šanci na úspěch v předejití porušením Úmluvy, musejí je použít. Soud má za to, že tento požadavek, aplikovaný v rámci "SKTR", se slučuje s jeho výše uvedeným výrokem týkajícím se nutnosti zabránit tomu, aby se v severní části Kypru objevila mezera v ochraně lidských práv zaručených Úmluvou.

Podle Soudu je zjevné, navzdory výhradám, které může k soudům "SKTR" vyslovit řecko-kyperská komunita na severu Kypru, že jsou to právě příslušníci této komunity, kteří by byli poškozeni neexistencí takových institucí. Navíc uznání účinnosti těchto orgánů pro pouhý účel ochrany práv obyvatel této oblasti podle Soudu neuděluje "SKTR" sebemenší legitimitu.

Soud poznamenává, že konzultativní stanovisko Mezinárodního soudního dvora jasně ukazuje, že za situací, jako je projednávána, povinnost nebrat v úvahu akty entit, jež existují de facto, není zdaleka absolutní. Pro obyvatele dotčené oblasti život pokračuje. Orgány existující de facto, včetně soudů, musí tento život činit snesitelným a chránit ho s tím souvisejícími akty těchto orgánů nemohou být - v zájmu obyvatel - jednoduše ignorovány třetími státy a mezinárodními institucemi, a především soudy, včetně našeho. Jakýkoli jiný závěr by znamenal zbavit obyvatele oblasti všech jejich práv, když jsou posuzována v mezinárodním rámci, a tím je zbavit i minimálních práv, jaká mají.

Soud je veden k závěru, že nemůže jednoduše abstrahovat - pro účely vztahů, o něž jde v projednávaném případě - od soudních orgánů zřízených "SKTR". Možnost žádat o ochranu těchto orgánů je v zájmu samotných obyvatel "SKTR", včetně řeckých Kypřanů, a kdyby je úřady "SKTR" nezřídily, mohla by být situace oprávněně považována za jistou v rozporu s Úmluvou. Proto obyvatele této oblasti mohou být povinni vyčerpat prostředky nápravy před těmito soudními orgány, kromě případů, kdy prokáží jejich neexistenci nebo neúčinnost, což musí být posouzeno případ od případu.

Soud se proto bude zabývat u každého tvrzení o porušení práv, předloženého žalující vládou, tím, zda dotčené osoby mohly použít účinné prostředky nápravy. Obzvláště rozhodne, zda je existence těchto prostředků dostatečně jistá jak teoreticky, tak v praxi, a zda zvláštní okolnosti zprošťují dotčené osoby povinnosti vyčerpat prostředky, které se jim nabízejí. V tomto ohledu Soud připomíná, že pravidlo vyčerpání prostředků nápravy neplatí, pokud je prokázána existence administrativní praxe, tj. opakování skutků zakázaných Úmluvou za oficiální tolerance státu tak, že jakékoli řízení by bylo marné nebo neúčinné (viz též Akdivar a další proti Turecku, 1996).

S ohledem na výše uvedené Soud nepokládá za nutné se v této fázi zabývat obecnější kritikou formulovanou žalující vládou ve vztahu k soudnímu a administrativnímu systému "SKTR" z hlediska čl. 6 a 13 Úmluvy. Soud nicméně připojuje, že teze žalující vlády o nezákonnosti soudních orgánů "SKTR" se zdá být v rozporu s jejími tvrzeními, podle nichž je Turecko odpovědné za porušení práv, k nimž došlo na severu Kypru, což jsou tvrzení, s nimiž Soud souhlasí. Jeví se totiž těžko přijatelným činit nějaký stát zodpovědným za skutky, k nimž dochází na území, které nezákonně okupuje a spravuje, a upírat mu možnost, aby se pokusil od této odpovědnosti oprostít tím, že v rámci svých soudních orgánů napraví újmu,

kteřá mu je kladena za vinu. Přiznat žalovanému státu tuto možnost v kontextu právě projednáváné stížnosti v žádném případě neznáméná nepřímé uznání legitimnosti režimu, který je nezákonný z hlediska mezinárodního práva. Tentýž rozpor se objevuje mezi argumentem založeným na nezákonnosti institucí vytvořených "SKTR" a tvrzením o porušení čl. 13 , které je posuzováno níže: nelze na jedné straně tvrdit, že toto ustanovení je porušováno tím, že žalovaný stát nenabízí prostředky nápravy, a na druhé straně, že jakýkoli prostředek nápravy, který by byl k dispozici, by byl bez účinku.

Soud proto uzavírá, že pro účely bývalého čl. 26 (současného čl. 35 odst. 1) Úmluvy prostředky nápravy existující v "SKTR" mohou být považovány za "vnitrostátní prostředky nápravy" žalovaného státu a že je třeba zhodnotit jejich účinnost za konkrétních okolností, kde taková otázka vzniká.

5. Pravidlo šestiměsíční lhůty

Soud potvrzuje, že tam, kde žalující vláda kritizuje trvalé porušování práv vyplývající z administrativní praxe, nebude brát v úvahu situace, které skončily více než šest měsíců před datem podání stížnosti, tj. 22. 11. 1994. V důsledku toho jsou z jeho posouzení vyloučeny praxe, u nichž je prokázáno, že skončily před 22. 5. 1994.

II. K TVRZENÝM PORUŠENÍM PRÁV POHŘEŠOVANÝCH ŘECKÝCH KYPŘANŮ A JEJICH RODIN A. Pohřešování řečtí Kypřané

1. Ke skutkovým zjištěním Komise

Žalující vláda prohlašuje, že počet pohřešovaných v současnosti dosahuje 1 485 a důkazy jasně ukazují, že tyto osoby byly buď zadržovány tureckou armádou či její milicí, nebo se nacházely pod jejich dohledem či přímou pravomocí, a byly naposledy spatřeny v oblastech, jež byly pod účinnou kontrolou žalovaného státu.

Soud s ohledem na zjištění Komise nepokládá za vhodné odhadovat počet osob spadajících do kategorie "pohřešovaných". Omezuje se na konstatování, že příslušná čísla jsou žalující vládou sdělována Výboru OSN pro pohřešované osoby a průběžně aktualizována na základě nových informací.

Soud se při svém posouzení omezí na rozhodnutí, zda a v jaké míře orgány žalovaného státu objasnily osud pohřešovaných osob nebo místo, kde se nacházejí. Jeho úkolem není vyvodit na základě důkazů závěry o tom, zda některé z těchto osob jsou naživu či mrtvé, nebo zda byly usmrceny za okolností, které činí odpovědným žalovaný stát. Žalující vláda totiž žádá Soud, aby vyšel z předpokladu, že tyto osoby jsou stále naživu, není-li prokázán opak. Soud se k této otázce vrátí, až bude projednávat tvrzení žalující vlády z hlediska čl. 2 Úmluvy

2. K meritu stížnosti žalující vlády

a) Článek 2 Úmluvy

Žalující vláda vyzývá Soud, aby konstatoval, že skutková zjištění ukazují na trvalé porušování procesních a hmotně-právních záruk čl. 2 , jehož relevantní část zní:

"1. Právo každého na život je chráněno zákonem."

I když důkazy předložené Komisi potvrzují, že vojenské operace v červenci a srpnu 1974 způsobily četné oběti mezi vojáky a civilisty, Soud opakuje, že nemůže spekulovat o tom, zda některé z pohřešovaných osob byly usmrceny tureckými silami či turecko-kyperskými paravojenskými silami, do jejichž rukou mohly padnout. Je pravda, že "prezident SKTR" Denka\$ v březnu 1996 zveřejnil prohlášení, v němž doznal, že turecká armáda předala řecko-kyperské vězně turecko-kyperským bojovníkům pod tureckým velením a že tito vězni byli poté zabití. Je rovněž pravda, že v únoru 1998 Y. Kü ük, turecký důstojník činný v roce 1974, uvedl, že turecká armáda se dopustila četných vražd civilistů. Ačkoli toto prohlášení vyvolala nepopiratelné obavy, především u rodin pohřešovaných, Soud se domnívá, že nepostačují k prokázání, že je žalovaný stát odpovědný za smrt kterékoli z pohřešovaných osob.

Soud poznamenává, že důkazy, které mu byly předloženy ve věci vražd spáchaných přímo tureckými vojáky nebo s jejich napomáháním, se vztahují k období, kterého se projednává stížnost netýká. Kromě toho je nutno poznamenat, že Komisi se nepodařilo prokázat, že kdokoli z pohřešovaných byl zabit za okolností činících žalovaný stát odpovědným z hlediska hmotně-právních požadavků čl. 2 Úmluvy . Soud proto nemůže přijmout tvrzení žalující vlády, podle níž skutečnosti ukazují na porušení hmotně-právních ustanovení čl. 2 ve vztahu ke kterékoli z pohřešovaných osob.

Podle Soudu je nicméně na místě tvrzení žalující vlády posoudit ve světle procesní povinnosti ochrany práva na život, kterou smluvní státy mají podle čl. 2 . V tomto ohledu připomíná, že povinnost chránit právo na život, kterou toto ustanovení ukládá, ve spojení s všeobecnou povinností vyplývající pro stát z čl. 1 Úmluvy - "přiznat každému, kdo podléhá [jeho] jurisdikci práva a svobody uvedené v Úmluvě " - implikuje a vyžaduje vedení účinného vyšetřování, pokud použití síly státními zaměstnanci přivedlo smrt člověka (viz též McCann a další proti Spojenému království, 1995, Kaya proti Turecku, 1998)) nebo pokud použití smrtící síly nebylo dílem státních zaměstnanců (Ergi proti Turecku, 1998, Yaşa proti Turecku, 1998, Tanrýkulu proti Turecku, 1999).

Soud připomíná, že nic nenasvědčuje tomu, že by byl kdokoli z pohřešovaných nezákonně zabit. Nicméně, a to je použitelné na projednávaný případ, výše uvedená procesní povinnost platí i tehdy, když existuje důkazem podložená stížnost, podle níž osoba naposledy spatřená pod dohledem státních zaměstnanců později zmizela za okolností, jež lze považovat za ohrožující její život.

Soud poznamenává, že důkazy podporují tvrzení žalující vlády, podle něhož četné dosud nezvěstné osoby byly zadržovány tureckými nebo turecko-kyperskými silami v době, kdy byly vojenské operace doprovázeny zatýkáním a vraždami ve velkém měřítku. Tato situace ohrožovala život dotýčných. I když výše citované prohlášení "prezidenta" Denka\$a a vyjádření Y. Kü üka nepostačují k závěru, že je žalovaný stát odpovědný za smrt pohřešovaných, jasně ukazují na klima nebezpečí a strachu vládoucí v době událostí a na skutečná rizika, kterým byli zadržovaní vystaveni.

Je nepopiratelné, že takový byl kontext, v němž došlo ke zmizení příslušných osob. Soudu nezbývá než konstatovat, že orgány žalovaného státu nikdy nezahájily sebemenší vyšetřování stížností rodin pohřešovaných, podle nichž se ztratily jakékoli jejich stopy, zatímco byli zadržováni za okolností, které skutečně opodstatňovaly k obavám. V této souvislosti je nutno poznamenat, že prohlášení pana Denka\$a nemělo žádný oficiální dopad.

Nebylo učiněno nic pro identifikaci osob, které údajně byly osvobozeny tureckými silami a předány paravojenským turecko-kyperským silám, ani pro zjištění, kde byla zanechána jejich těla. Rovněž se nezdá, že by bylo zahájeno sebemenší oficiální vyšetřování tvrzení, podle nichž byli řecko-kyperští vězni převezeni do Turecka.

Soud má za to, že žalovaný stát se nemůže oprostít od příslušné procesní povinnosti svou účastí na šetřeních Výboru OSN pro pohřešované osoby. Poznává, že i když postupy tohoto výboru nepochybně přispívají k humanitárnímu účelu, pro nějž byly vytvořeny, samy o sobě neodpovídají požadavku účinného vyšetřování vyplývajícímu z čl. 2 Úmluvy, zejména s ohledem na omezený dosah šetření výboru.

Soud s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že čl. 2 Úmluvy byl porušen tím, že orgány žalovaného státu nevedly účinné vyšetřování, jehož cílem by bylo objasnit osud řeckých Kypřanů, kteří zmizeli za okolností ohrožujících jejich život, a místo, kde se nacházejí.

c) Článek 5 Úmluvy

Žalující vláda tvrdí, že ze strany žalovaného státu je porušování čl. 5 Úmluvy administrativní praxí. Relevantní část tohoto ustanovení má následující znění: "1. Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem."

Soud na úvod zdůrazňuje, že nepřiznané zadržování jednotlivce je totální negací práva na svobodu a osobní bezpečnost, zaručeného článkem 5, a krajně závažným porušením tohoto ustanovení. Státní orgány, které získaly kontrolu nad určitým jednotlivcem jsou povinny sdělit místo, kde se nachází. Proto je třeba mít za to, že jim čl. 5 ukládá povinnost přijmout účinná opatření proti riziku zmizení jednotlivce a vést rychlé a účinné vyšetřování v případě přiměřeně odůvodněné stížnosti, podle níž určitá osoba nebyla spatřena od svého zatčení (viz Kurt proti Turecku, 1998).

Soud odkazuje na nevyvratitelné důkazy, podle nichž byli řečtí Kypřané v držení tureckých nebo turecko-kyperských sil. Nic nenavzdává existenci registrů, v nichž by byla zanesena totožnost zadržovaných nebo datum a místo jejich zadržování. Z humanitárního hlediska tento nedostatek nelze omluvit poukazem na boje, které v dané době probíhaly, ani na všeobecné klima tehdejšího zmatku a napětí. Nahlíženo z hlediska čl. 5 Úmluvy absence informací této povahy znemožnila zmírnit znepokojení rodin pohřešovaných, pokud jde o jejich osud. I kdyby pro žalovaný stát bylo nemožným sdělit totožnost zadržených, měl přistoupit k jiným šetřením, aby vysvětlil zmizení osob. Jak bylo zmíněno výše, nové informace ukazující, že pohřešovaní řečtí Kypřané byli zadržováni pod pravomocí Turecka, nevyvolaly sebemenší oficiální reakci.

Soud toto tvrzení posoudil z hlediska procesních požadavků čl. 5 Úmluvy a závazků, které spočívají na žalovaném státu jakožto smluvní straně Úmluvy. Aniž by Soud zpochybňoval hodnotu práce Výboru OSN pro pohřešované, konstatuje, že je nemožné se od těchto závazků oprostít odkazem na šetření zmíněného výboru.

Soud dospěl k závěru, že během zkoumaného období byl trvale porušován čl. 5 Úmluvy tím, že orgány žalovaného státu nevedly účinné vyšetřování ve věci osudu pohřešovaných řeckých Kypřanů, o nichž je hájitelným způsobem tvrzeno, že byli zadržováni

v okamžiku svého zmizení, a ve věci místa, kde se nacházejí. Naproti tomu se Soud domnívá, že není prokázáno, že v průběhu zkoumaného období byl některý z pohřešovaných řeckých Kypřanů skutečně zadržován turecko-kyperskými orgány.

B. Rodiny pohřešovaných řeckých Kypřanů

1. Článek 3 Úmluvy

Žalující vláda žádá Soud, aby konstatoval, že nepřetržité utrpení rodin pohřešovaných představuje nejen trvalé, ale i závažné porušování čl. 3 Úmluvy, který zní:

"Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu."

Soud připomíná, že otázka, zda je rodinný příslušník "pohřešované osoby" obětí zacházení, jež je v rozporu s čl. 3 Úmluvy, závisí na existenci zvláštních faktorů dávajících utrpení dotyčného rozměr a charakter odlišné od emocionálního rozrušení, které lze pokládat za nevyhnutelné pro blízké příbuzné osoby, která se stala obětí závažných porušení lidských práv. Mezi těmito faktory figuruje blízkost příbuzenství - v této souvislosti je přisuzována velká váha poutu rodič-dítě -, konkrétní okolnosti vztahu, míra, v jaké byl příbuzný svědkem příslušných událostí, jeho snaha o získání informací o nezvěstném a způsob, jakým státní orgány na tyto žádosti reagovaly. Soud dále zdůrazňuje, že podstata takového porušení Úmluvy nespočívá tolik ve skutečnosti "zmizení" rodinného příslušníka, jako v reakcích a chování státních orgánů ve vztahu k situaci, o níž byly zpraveny. Především z hlediska posledně uvedeného prvku může příbuzný tvrdit, že je přímou obětí chování státních orgánů (viz akýcý proti Turecku, 1999).

Soud konstatuje, že orgány žalovaného státu nevedly žádné vyšetřování ohledně okolností, za jichž došlo ke zmizení osob. Při absenci informací o osudu osob zmizelých během událostí z července a srpna 1974 byly jejich rodiny odsouzeny žít trvale ve stavu krajní úzkosti, o němž nelze říci, že se s časem zmírnil. Za okolností projednávaného případu si Soud nemyslí, že by skutečnost, že některé osoby nespátřily konkrétně členy své rodiny v zadržení nebo že si na takové zadržení nestěžovaly státním orgánům žalovaného státu, tyto osoby zbavovala statutu poškozených z hlediska čl. 3. Soud připomíná, že vojenská operace měla za následek smrt mnoha osob, četná zatýkání, zadržování a nucená rozdělení rodin. Celá tato situace musí být stále přítomná v mysli příbuzných osob, jejichž osud nebyl státními orgány nikdy objasněn. Tito příbuzní jsou trýzněni neznalostí toho, zda příslušníci jejich rodin byli zabití během konfliktu, nebo jsou stále zadržováni, případně, pokud byli zatčeni, zda od té doby zemřeli. Skutečnost, že značný počet řeckých Kypřanů musel nalézt útočiště na jihu Kypru, jakož i trvajících rozdělení Kypru, musejí být považovány za velmi vážné překážky pro jejich snahu o získání informací. Poskytnout tyto informace přísluší orgánům žalovaného státu ty však neučinily nic. Podle názoru Soudu mlčení orgánů žalovaného státu ve vztahu k reálným obavám rodin pohřešovaných představuje vůči těmto rodinám zacházení takové závažnosti, že je na místě je kvalifikovat jako nelidské ve smyslu čl. 3.

III. K TVRZENÝM PORUŠENÍM PRÁV PŘEMÍSTĚNÝCH OSOB NA RESPEKTOVÁNÍ OBYDLÍ A POKOJNÉ UŽÍVÁNÍ MAJETKU

1. Článek 8 Úmluvy.

Žalující vláda tvrdí, že jsou to nepopiratelně opatření žalovaného státu, co přemístěným řeckým Kypřanům zabránilo v návratu domů, v rozporu s čl. 8 Úmluvy, který zní:

"1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných."

Žalující vláda prohlašuje, že politika žalovaného státu, jejímž cílem je rozdělení Kypru na základě rasových kritérií, se dotkla 211 000 přemístěných řeckých Kypřanů a jejich dětí, jakož i určitého počtu maronitů, Arménů, katolíků a dalších občanů Kyperské republiky, kteří si zvolili, jak jim k tomu dávala možnost Ústava, příslušnost k řecko-kyperské komunitě. Podle žalující vlády trvalé odmítání orgánů "SKTR" povolit přemístěným osobám návrat na severní Kypr porušuje nejen jejich právo na respektování obydlí, ale i jejich právo na respektování rodinného života. V tomto bodě žalovaná vláda poukazuje na to, že inkriminovaná politika přivedla rozdělení rodin.

Soud poznamenává, že oficiální politika orgánů "SKTR" spočívající v tom, že přemístěným osobám je upíráno právo na návrat do jejich domovů, je zesilována velmi přísnými opatřeními aplikovanými týmiž orgány na návštěvy severu Kypru osobami žijícími na jihu. V důsledku toho se přemístěné osoby nejen nemohou obrátit na tyto orgány pro účely znovuo bydlení domů, které opustily, ale dokonce je jim fyzicky bráněno, aby je navštívily.

Soud navíc konstatuje, že situace odsuzovaná žalující vládou přetrvává od událostí, k nimž na severu Kypru došlo v roce 1974. Zdá se, že tato situace nikdy nebyla vyjádřena "zákony", nýbrž je vynucována politikou vyplývající z dvoj-zonálního uspořádání údajně směřujícího ke snížení rizik konfliktu, který by mohlo vyvolat soužití řecko-kyperské a turecko-kyperské komunity na severu Kypru. O tomto dvoj-zonálním uspořádání se diskutuje v rámci mezikomunitních rozhovorů.

Soud v tomto ohledu formuluje následující poznámky: zaprvé, totální upření práva přemístěných osob na respektování obydlí nestanoví zákon ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy zadruhé, mezikomunitních rozhovorů se nelze dovolávat pro ospravedlnění porušování Úmluvy za třetí, inkriminované porušování práv je předmětem politiky prováděné od roku 1974, a musí tak být kvalifikováno jako trvalé.

S ohledem na tyto úvahy Soud dospěl k závěru o trvalém porušování čl. 8 Úmluvy z důvodu odmítání umožnit přemístěným řeckým Kypřanům návrat do jejich domovů na severu Kypru. Pokud jde o argumenty žalující vlády ve věci rozdělení rodin, Soud považuje za vhodné je posoudit později v souvislosti s tvrzeními týkajícími se životních podmínek řeckých Kypřanů žijících na severu Kypru.

2. Článek 1 Protokolu č. 1 .

Žalující vláda tvrdí, že trvalé odmítání žalovaného státu povolit návrat přemístěných osob zabraňuje těmto osobám nejen v přístupu k jejich majetku na severu Kypru, nýbrž jim i zabraňuje, aby ho užívaly, prodaly, odkázaly, zatížily hypotékou, rozvíjely a těšily se z něj. Jsou tím podle ní trvale porušovány všechny aspekty práva na pokojné užívání majetku zaručeného čl. 1 Protokolu č. 1, který zní:

"Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut."

Soud poznamenává, že podle zjištění Komise orgány "SKTR" přinejmenším od roku 1989 nadále neuznávají vlastnická práva řeckých Kypřanů k jejich majetku nacházejícím se na severu Kypru. Toto údajné zbavení majetku je vepsáno do ústavního ustanovení, "čl. 159 Ústavy SKTR", kterému dává účinek "zákon č. 52/1995". Zákonnost zasahování do majetku přemístěných osob podle všeho nemůže být před orgány "SKTR" zpochybněna.

Soud dále konstatuje, že žalující vláda si v podstatě nestěžuje na formální a nezákonné vyvlastnění majetku přemístěných osob, nýbrž na skutečnost, že tyto osoby z důvodu trvalého upírání přístupu k majetku ztratily jakoukoli kontrolu nad svými pozemky, jakož i možnost je užívat. Jak Soud uvedl výše, fyzické vyloučení řeckých Kypřanů z území severního Kypru je prováděno "SKTR" jako politika či jako praxe.

Soud připomíná, že ve výše citovaném rozsudku Loizidou dospěl k závěru, že stěžovatelka o svá majetková práva nemohla přijít prostřednictvím "čl. 159 Ústavy SKTR", přičemž toto ustanovení považoval za právně neplatné pro účely Úmluvy. Přijetí "zákona č. 52/1995" na tomto závěru nic nemění. Soud připojuje, že i když na tento zákon před ním nebylo ve věci Loizidou odkazováno, neexistuje žádný důvod, proč by mu měl přiznat větší právní platnost než "článek 159", kterému tento zákon dává účinek.

Soud je přesvědčen, že jak úvahy, tak závěr, které formuloval v rozsudku Loizidou, platí se stejnou silou pro přemístěné řecké Kypřany, kteří, tak jako paní Loizidou, nemají přístup ke svému majetku na severním Kypru z důvodů omezení přijatých orgány "SKTR". Trvalé a totální upírání přístupu k jejich majetku zjevně představuje zasahování do práva přemístěných řeckých Kypřanů na pokojné užívání majetku ve smyslu první věty čl. 1 Protokolu č. 1.

Soud dále konstatuje, že pokud jde o údajné vyvlastnění majetku, přemístěné osoby nebyly nijak odškodněny za zasahování do jejich vlastnických práv, jemuž byly a neustále jsou vystaveny.

Soud poznamenává, že žalovaná vláda se v řízení před Komisí pokoušela ospravedlnit zasahování odkazem na mezikomunitní rozhovory a na nutnost ubytovat přemístěné turecko-kyperské uprchlíky. Avšak tyto argumenty již přednesla ve věci Loizidou a Soud je odmítl. V nyní projednávaném případě nenachází žádný důvod, proč by se měl k těmto ospravedlněním vracet.

Pro výše uvedené důvody Soud dospěl k závěru o trvalém porušování čl. 1 Protokolu č. 1 tím, že řeckým Kypřanům vlastnicím majetek na severu Kypru byl odmítnut přístup k jejich majetku, kontrola nad ním a jeho užívání, jakož i jakákoli náhrada za zasahování do jejich vlastnického práva.

3. Článek 13 Úmluvy .

Žalující vláda poukazuje na skutečnost, že žalovaný stát přemístěným osobám zjevně neposkytuje nejen účinný, ale vůbec žádný prostředek nápravy ve vztahu k porušení čl. 8 Úmluvy a čl. 1 Protokolu č. 1 . V této souvislosti se dovolává čl. 13 Úmluvy , který zní:

"Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností."

Soud poznamenává, že žalovaná vláda před Komisí uvedla, že dokud nebude vypracováno globální politické řešení kyperského problému, které bude přijatelné pro všechny, nepřipadá v úvahu diskuse o právu přemístěných osob na návrat na severní Kypr, aby zde znovu převzaly svá obydlí a majetek nebo požadovaly nemovitosti převedené orgány "SKTR" podle "čl. 159 Ústavy SKTR" a přidělené tureckým Kypřanům vlastnickými listinami v souladu se "zákonem č. 52/1995". Žalovaná vláda netvrdila, že by přemístěné osoby mohly použít lokálních prostředků nápravy pro zpochybnění této politiky zasahování do jejich práv.

Soud proto konstatuje, že byl porušen čl. 13 Úmluvy tím, že žalovaný stát nedal řeckým Kypřanům žijícím mimo sever Kypru k dispozici žádný prostředek nápravy, kterým by mohli zpochybnit zasahování do jejich práv zaručených čl. 8 Úmluvy a čl. 1 Protokolu č. 1.

Výrok rozsudku

I. PŘEDBĚŽNÉ OTÁZKY

Soud rozhodl:

1. jednomyslně, že je příslušný se zabývat předběžnými otázkami vznesenými v řízení před Komisí,
2. jednomyslně, že žalující vláda má locus standi pro předložení stížnosti,
3. jednomyslně, že žalující vláda má legitimní právní zájem na tom, aby rozhodl v meritu stížnosti,
4. šestnácti hlasy proti jednomu, že skutečnosti kritizované ve stížnosti spadají do "jurisdikce" Turecka ve smyslu čl. 1 Úmluvy , a činí tak žalovaný stát odpovědným z hlediska Úmluvy
5. deseti hlasy proti sedmi, že pro účely bývalého čl. 26 (současný čl. 35 odst. 1) Úmluvy mohou být prostředky nápravy, jež jsou k dispozici v "SKTR", považovány za "vnitrostátní prostředky nápravy" žalovaného státu a že je na místě zvážit jejich účinnost za konkrétních okolností,
6. jednomyslně, že situace, které skončily více než šest měsíců před datem podání této stížnosti, nemohou být Soudem posouzeny.

II. TVRZENÁ PORUŠENÍ PRÁV POHŘEŠOVANÝCH ŘECKÝCH KYPŘANŮ A JEJICH RODIN

Soud rozhodl:

1. jednomyslně, že nebyl porušen čl. 2 Úmluvy z důvodu tvrzeného porušení hmotně-právního požadavku tohoto ustanovení ve vztahu k některé z pohřešovaných osob,

2. šestnácti hlasy proti jednomu, že je trvale porušován čl. 2 Úmluvy tím, že státní orgány žalovaného státu nevedly účinná vyšetřování ve věci místa pobytu a osudu řeckých Kypřanů, kteří se stali nezvěstnými za okolností ohrožujících jejich život,

3. jednomyslně, že nebylo prokázáno porušení čl. 4 Úmluvy,

4. šestnácti hlasy proti jednomu, že je trvale porušován čl. 5 Úmluvy tím, že státní orgány žalovaného státu nevedly účinná vyšetřování ve věci místa pobytu a osudu řeckých Kypřanů, o nichž je hájitelným způsobem tvrzeno, že byli zadržováni pod tureckou pravomocí v době, kdy se stali nezvěstnými,

5. jednomyslně, že nebylo prokázáno porušení čl. 5 Úmluvy tím, že by pohřešovaní řečtí Kypřané byli skutečně zadržováni,

6. jednomyslně, že není nutné se zabývat body stížnosti, které žalovaná vláda formuluje na základě čl. 3 , 6 , 8 , 13 , 14 a 17 Úmluvy , pokud jde o pohřešované řecké Kypřany,

7. šestnácti hlasy proti jednomu, že je trvale porušován čl. 3 Úmluvy ve vztahu k rodinám pohřešovaných řeckých Kypřanů,

8. jednomyslně, že s ohledem na závěr týkající se čl. 3 Úmluvy není nutné se zabývat tím, zda byly ve vztahu k rodinám pohřešovaných řeckých Kypřanů porušeny čl. 8 a 10 Úmluvy .

III. TVRZENÁ PORUŠENÍ PRÁV PŘEMÍSTĚNÝCH OSOB NA RESPEKTOVÁNÍ OBYDLÍ A MAJETKU

Soud rozhodl:

1. šestnácti hlasy proti jednomu, že je trvale porušován čl. 8 Úmluvy odmítáním povolit přemístěným řeckým Kypřanům návrat do jejich domovů na severu Kypru,

4. šestnácti hlasy proti jednomu, že je trvale porušován čl. 1 Protokolu č. 1 tím, že řeckým Kypřanům vlastním majetek na severu Kypru byl odmítnut přístup k jejich majetku, nakládání s ním a jeho užívání, jakož i jakákoli náhrada za zasahování do jejich vlastnického práva,

5. šestnácti hlasy proti jednomu, že byl porušen čl. 13 Úmluvy tím, že řečtí Kypřané žijící mimo sever Kypru neměli k dispozici žádný prostředek nápravy pro napadení zásahů do jejich práv zaručených čl. 8 Úmluvy a čl. 1 Protokolu č. 1,

IV. TVRZENÁ PORUŠENÍ PRÁV VYPLÝVAJÍCÍ Z ŽIVOTNÍCH PODMÍNEK ŘECKÝCH KYPŘANŮ NA SEVERU KYPRU

Soud rozhodl:

1. šestnácti hlasy proti jednomu, že nebylo prokázáno porušení čl. 2 Úmluvy z důvodu tvrzené praxe spočívající v odmítání přístupu k lékařské péči řeckým a maronitským Kypřanům žijícím na severu Kypru,

2. šestnácti hlasy proti jednomu, že nebyl porušen čl. 5 Úmluvy ,

3. jedenácti hlasy proti šesti, že nebylo prokázáno porušení čl. 6 Úmluvy ve vztahu k řeckým Kypřanům žijícím na severu Kypru z důvodu tvrzené praxe spočívající v upírání práva na spravedlivé projednání záležitostí týkajících se jejich občanských práv a závazků nezávislým a nestranným soudem,

4. šestnácti hlasy proti jednomu, že byl porušen čl. 9 Úmluvy v případě řeckých Kypřanů žijících na severu Kypru,

5. jednomyslně, že nebylo prokázáno porušení čl. 9 Úmluvy , pokud jde o populaci maronitů žijících na severu Kypru,

6. šestnácti hlasy proti jednomu, že byl porušen čl. 10 Úmluvy v případě řeckých Kypřanů žijících na severu Kypru tím, že učebnice určené pro jejich základní školu byly podrobeny nadměrné cenzuře,

7. jednomyslně, že nebylo prokázáno porušení čl. 11 Úmluvy z důvodu tvrzené praxe spočívající v upírání práva na svobodu ; sdružování řeckým Kypřanům žijícím na severu Kypru,

8. (.)

9. šestnácti hlasy proti jednomu, že je trvale porušován čl. 1 Protokolu č. 1 v případě řeckých Kypřanů žijících na severu Kypru tím, že když tuto oblast definitivně opustili, nebylo zaručeno jejich právo na pokojné užívání majetku a v případě úmrtí nebyla uznána dědická práva příbuzných zemřelého, žijících na jihu Kypru,

10. jednomyslně, že nebylo prokázáno porušení čl. 1 Protokolu č. 1 z důvodu tvrzené praxe spočívající v tom, že nebyl chráněn majetek řeckých Kypřanů žijících na severu Kypru před zásahy soukromých osob,

11. šestnácti hlasy proti jednomu, že byl porušen čl. 2 Protokolu č. 1 ve vztahu k řeckým Kypřanům žijícím na severu Kypru tím, že se jim nedostalo přiměřeného středoškolského vzdělání,

12. šestnácti hlasy proti jednomu, že z globálního hlediska byl porušen čl. 8 Úmluvy , pokud jde o práva řeckých Kypřanů žijících na severu Kypru na respektování soukromého a rodinného života a obydlí,

13. jednomyslně, že nebylo prokázáno porušení čl. 8 Úmluvy z důvodu tvrzené praxe spočívající v zasahování do práva řeckých Kypřanů žijících na severním Kypru na respektování jejich korespondence,

14. (.)

15. šestnácti hlasy proti jednomu, že byl porušen čl. 3 Úmluvy tím, že řečtí Kypřané žijící v oblasti Karpasu na severu Kypru byli vystaveni diskriminaci, kterou je nutno považovat za ponižující zacházení,

16. jednomyslně, s ohledem na předchozí závěr týkající se čl. 3 není nutné se zabývat tím, zda byl ve spojení s čl. 3 porušen čl. 14 Úmluvy v případě řeckých Kypřanů žijících na severu Kypru,

17. čtrnácti hlasy proti třem, že s ohledem na konkrétní okolnosti projednávané věci není nutno se zabývat tím, zda byl porušen čl. 14 Úmluvy ve spojení s ostatními relevantními ustanoveními,

18. jedenácti hlasy proti šesti, že nebylo prokázáno porušení čl. 13 Úmluvy z důvodu tvrzené absence prostředku nápravy, pokud jde o zásahy soukromých osob do práv řeckých Kypřanů žijících na severu Kypru, zakotvených v čl. 8 Úmluvy a v čl. 1 Protokolu č. 1

19. šestnácti hlasy proti jednomu, že byl porušen čl. 13 Úmluvy z důvodu absence - kterou je možno pokládat za praxi- prostředku nápravy, pokud jde o zásahy státních orgánů do práv řeckých Kypřanů žijících na severu Kypru, zakotvených v čl. 3 , 8 , 9 a 10 Úmluvy a v čl. 1 a 2 Protokolu č. 1.

V. TVRZENÉ PORUŠENÍ PRÁVA PŘEMÍSTĚNÝCH ŘECKÝCH KYPŘANŮ NA KONÁNÍ VOLEB

Soud rozhodl:

jednomyslně, že není nutné se zabývat tím, zda skutečnosti ukazují na porušení práva přemístěných řeckých Kypřanů na konání svobodných voleb, které je zaručeno čl. 3 Protokolu č. 1.

VI. TVRZENÁ PORUŠENÍ PRÁV VYPLÝVAJÍCÍ Z ŽIVOTNÍCH PODMÍNEK ŘECKÝCH KYPŘANŮ NA SEVERU KYPRU

Soud rozhodl:

1. jednomyslně, že je nepřislušný k tomu, aby z hlediska čl. 6 , 8 , 10 a 11 Úmluvy posoudil aspekty těch bodů stížnosti, které se týkají politických odpůrců režimu "SKTR", jakož i body stížnosti založené na čl. 1 a 2 Protokolu č. 1 , pokud jde o turecko-kyperskou cikánskou komunitu, jelikož Komise tyto body stížnosti prohlásila za nepřijatelné,

2. jednomyslně, že nebylo prokázáno porušení práv odpůrců režimu "SKTR" podle čl. 3 , 5 , 8 , 10 a 11 Úmluvy z důvodu tvrzené administrativní praxe spočívající zejména v tom, že nejsou chráněna práva dotyčných zaručená těmito ustanoveními,

3. šestnácti hlasy proti jednomu, že nebylo prokázáno porušení práv příslušníků turecko-kyperské cikánské komunity podle čl. 3 , 5 , 8 a 14 Úmluvy z důvodu tvrzené administrativní praxe spočívající zejména v tom, že nejsou chráněna práva dotyčných zaručená těmito ustanoveními,

4. šestnácti hlasy proti jednomu, že byl porušen čl. 6 Úmluvy z důvodu legislativní praxe umožňující vojenským soudům soudit civilisty,

5. jednomyslně, že nebylo prokázáno porušení čl. 10 Úmluvy z důvodu tvrzené praxe spočívající v tom, že jsou uvalena omezení na právo řeckých Kypřanů žijících na severu Kypru přijímat informace řecko-jazyčným tiskem,

6. jednomyslně, že nebylo prokázáno porušení čl. 11 Úmluvy z důvodu tvrzené praxe spočívající v zasahování do svobody sdružování a shromažďování řeckých Kypřanů žijících na severu Kypru,

7. jednomyslně, že nebylo prokázáno porušení čl. 1 Protokolu č. 1 z důvodu tvrzené administrativní praxe spočívající zejména v tom, že tureckým Kypřanům žijícím na severním Kypru není zajištěno pokojné užívání jejich majetku nacházejícího se na jihu Kypru,

8. jedenácti hlasy proti šesti, že nebylo prokázáno porušení čl. 13 Úmluvy z důvodu tvrzené praxe spočívající v tom, že turečtí Kypřané žijící na severu Kypru nemají k dispozici účinné prostředky nápravy.

VII. TVRZENÁ PORUŠENÍ DALŠÍCH ČLÁNKŮ ÚMLUVY

Soud rozhodl:

jednomyslně, že není nutné se odděleně zabývat body stížnosti založenými na čl. 1 , 17 , 18 a bývalém čl. 32 odst. 4 Úmluvy .

VIII. OTÁZKA ČL. 41 ÚMLUVY

Soud rozhodl:

jednomyslně, že otázka případného použití čl. 41 Úmluvy není dostatečně připravena a její projednání se odkládá.

K rozsudku bylo připojeno: částečně nesouhlasné stanovisko (s body I[5], IV[3, 18] a VI[8] výroku rozsudku) soudkyně Palmové, k němuž se připojili soudci Jungwiert, Levits, Pan oru, Kovler a Marcus-Helmons částečně nesouhlasné stanovisko soudce Costy (s body IV[17] a VI[3]) částečně nesouhlasné stanovisko soudce Fuada (s body I[4], II[2, 4, 7], III[1, 4, 5], IV[4, 6, 9, 11, 12, 15, 19] a VI[4]) částečně nesouhlasné stanovisko soudce Marcus-Helmonse (s body I[5] a IV[1,17]).

Ad 2.

Informace o rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Loizidou proti Turecku ze dne 18. prosince 1996 (k čl. 8 Úmluvy a čl. 1 Dodatkového protokolu)

Dne 18. prosince 1996 vyhlásil předseda Evropského soudu pro lidská práva v Paláci lidských práv ve Štrasburku rozsudek ve věci Loizidou proti Turecku.1)

1) Úplné znění rozsudku je publikováno ve Sbírce rozsudků

a rozhodnutí Soudu, 1996.

Soud rozhodoval ve velkém senátu složeném z následujících soudců:

R. Ryssdal, předseda (Norsko), A. N. Loizou (Kypr),
R. Bernhardt, (Německo), J. M. Morenilla (Španělsko),
F. Gölcüklü (Turecko), A. B. Baka (Maďarsko),
L.-E. Pettiti (Francie), M. A. Lopes Rocha (Portugalsko),
B. Walsh (Irsko), L. Wildhaber (Švýcarsko),
A. Spielmann (Lucembursko), G. Mifsud Bonnici (Malta),
S. K. Martens (Nizozemí), P. Jambreč (Slovinsko),
E. Palm (Švédsko), U. Lõhmus (Estonsko),
R. Pekkanen (Finsko),

Stěžovatelem je kyperská státní příslušnice, paní T. Loizidou. Před tureckou invazí do severního Kypru (20. 7. 1974) vlastnila ve městě Kyrenia deset pozemků. Na jednom z nich byly podle stěžovatelky před okupací zahájeny práce na stavbě obydlí, do něhož se měla v úmyslu přestěhovat s rodinou.

Paní Loizidou 22. 7. 1989 podala stížnost Evropské komisi pro lidská práva. Uvedla v ní, že turecká armáda jí bránila a brání v návratu do Kyrenie a v užívání majetku, čímž je porušen čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě (Protokol č. 1).

Komise 4. 3. 1991 stížnost přijala. 8. 7. 1993 dospěla k závěru, že čl. 8 Úmluvy ani čl. 1 Protokolu č. 1 nebyly porušeny (devět hlasů proti čtyřem, resp. osm proti pěti). Poté byla stížnost předložena vládou Kyperské republiky Evropskému soudu pro lidská práva.

Turecká vláda, která 22. 1. 1990 na základě čl. 46 Úmluvy uznala obligatorní pravomoc Soudu ve věcech následujících po tomto datu, nejprve podala předběžnou námitku na nepřislusnost Soudu *ratione temporis*. Tvrdí v ní, že "odnětí majetku" v severním Kypru bylo zahájeno v roce 1974 a ukončeno nezvratným vyvlastněním na základě čl. 159 Ústavy "Severokyperské turecké republiky (SKTR)" ze 7. 8. 1985, tedy jednorázovým aktem učiněným dávno před kritickým datem 22. 1. 1990.

Kyperská vláda naopak považuje upírání práva na majetek Kypřanům v okupované zóně za systematický a trvajicí proces, který však nepřivodil zánik vlastnictví.

Soud musel pro posouzení předběžné námitky rozhodnout, zda

Ize pro účely čl. 8 Úmluvy a čl. 1 Protokolu č. 1 stěžovatelku stále považovat za zákonného vlastníka pozemků. Vzal přitom v úvahu Rezoluce č. 541 a 550 Rady bezpečnosti OSN z let 1983/84 a Rezoluci Výboru ministrů Rady Evropy z roku 1983, které označují akt vyhlášení "SKTR" za právně neplatný a vyzývají všechny státy, aby samozvanou republiku neuznávaly. V jejich kontextu Soud nemůže přisoudit právní platnost pro účely Úmluvy takovým ustanovením, jako je čl. 159 Ústavy "SKTR". Stěžovatelku proto považuje za vlastníka pozemků i v současnosti a předběžnou námitku turecké vlády zamítá.

Čl. 1 Protokolu č. 1 zní:

"Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut."

Turecká vláda popírá existenci své jurisdikce nad územím severního Kypru ve smyslu čl. 1 Úmluvy2). Tvrdí, že "SKTR" je

2) Čl. 1 Úmluvy zní: "Vysoké smluvní strany přiznávají každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody uvedené v Hlavě I této Úmluvy."

demokratickým státem, politickz nezávislým na všech svrchovaných státech včetně Turecka. Správa v severním Kypru podle ní byla zavedena tureckou populací v Kypru při výkonu jejího práva na sebeurčení, a nikoliv Tureckem. Turecké síly se v této oblasti údajně nacházejí se souhlasem "SKTR" za účelem ochrany tureckých Kypřanů.

Soud v této souvislosti připomíná svou ustálenou judikaturu, podle níž pojem "jurisdikce" ve smyslu čl. 1 Úmluvy není omezen na státní území Vysokých smluvních stran. Ty nesou zodpovědnost i za činy nebo opomenutí svých orgánů, k nimž došlo na cizím území. Smluvní strana může být volána k zodpovědnosti mj. tehdy, když v důsledku vojenské akce - legální či nelegální - vykonává

praktickou kontrolu nad oblastí mimo hranice svého státu. Povinnost zajistit v takové oblasti respektování práv a svobod zaručovaných Úmluvou vyplývá ze změněné kontroly, a to ať je vykonávána přímo či prostřednictvím podřízené místní správní moci.

Velké množství tureckých vojáků účastnících se aktivních misí na severu Kypru svědčí o tom, že turecká armáda vykonává globální kontrolu nad příslušnou částí ostrova. To zavazuje vládu Turecka z zodpovědnosti za politiku a činy "SKTR". Osoby dotčené touto politikou a činy tedy spadají pod jurisdikci Turecka.

Stěžovatelka uvádí, že v důsledku trvalého upírání přístupu k jejímu majetku ze strany Turecka prakticky zcela ztratila možnost s tímto majetkem jakkoli nakládat, čímž došlo k faktickému vyvlastnění.

Podle turecké vlády a Komise se věc týká pouze přístupu k majetku; právo na respektování majetku neimplikuje právo na svobodu pohybu. Turecká vláda připojuje, že pokud by stěžovatelce byla přiznána absolutní svoboda pohybu, bez zřetele na politickou situaci na ostrově, bylo by to na újmu vyjednáváním mezi oběma komunitami.

Soud tuto argumentaci nepřijímá. Stížnost podle jeho názoru nelze omezovat na právo svobody pohybu; čl. 1 Protokolu č. 1 je aplikovatelný. Přitom zásah do práva stěžovatelky není interpretovatelný jako "zbavení majetku" ani "úprava užívání majetku" ve smyslu druhé a třetí věty čl. 1. Relevantní je zjevně první věta čl. 1, přičemž Soud poznamenává, že faktická překážka může znamenat porušení Úmluvy ve stejné míře jako překážka právní.

Turecká vláda se kromě teorie o nezbytnosti aktu vyvlastnění pro "SKTR" a zmínky, že vlastnická práva jsou předmětem rozhovorů mezi komunitami, nepokouší provedený zásah ospravedlnit. Nevysvětluje, jak může nezbytnost přemístit turecké Kypřany po turecké invazi v roce 1974 ospravedlnit totální negaci vlastnických práv.

Vzhledem k výše uvedenému Soud dospěl k názoru, že čl. 1 Protokolu č. 1 byl porušen a jeho porušování trvá.

Čl. 8. Úmluvy zní:

"1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti,

hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných."

Stěžovatelka uvádí, že vyrostla v Kyrenii, kde její rodina žila po mnoho generací. Připouští, že po uzavření manželství se v roce 1972 odstěhovala do Nicosie, avšak podle svých slov měla v úmyslu žít v budoucnu s rodinou v domě, jehož konstrukce začala před tureckou okupací na jednom z jejích pozemků v Kyrenii.

Soud konstatuje, že paní Loizidou neměla své obydlí na sporných pozemcích. Podle jeho názoru by byl pojem "obydlí" vyskytující se v čl. 8 Úmluvy překroucen, pokud by měl zahrnovat i pozemek, na němž někdo chce vybudovat dům pro účely bydlení. Uvedený termín rovněž nelze interpretovat tak, že pokrývá oblast státu, v níž člověk vyrostl a kde má jeho rodina kořeny, aniž zde dále žije. Čl. 8 tedy porušen nebyl.

Stěžovatelka na základě čl. 50 Úmluvy 3) vznesla žádost, aby

3) Čl. 50 Úmluvy zní: "Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soud přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění."

Soud nařídil a) odškodnění za materiální újmu ve výši 532 000 kyperských liber, b) odškodnění za morální újmu ve stejné výši, c) povolení v budoucnu vykonávat práva zaručená čl. 1 Protokolu č. 1. Rovněž požádala o proplacení soudních výloh.

Soud rozhodl

- 1) jedenácti hlasy proti šesti, že předběžná námitka vlády na nepřislušnost *ratione temporis* se zamítá,
- 2) jedenácti hlasy proti šesti, že upírání přístupu stěžovatelce k jejímu majetku a z něj vyplývající ztráta kontroly nad tímto majetkem jsou zaviněny Tureckem,
- 3) jedenácti hlasy proti šesti, že čl. 1 Protokolu č. 1 je porušován,

4) jednomyslně, že otázka aplikace čl. 50 Úmluvy není dostatečně připravena k posouzení a její projednání se odkládá.

K rozsudku bylo přiloženo a) doplňující souhlasné stanovisko soudce L. Wildhabera, k němuž se připojil soudce R. Ryssdal; b) nesouhlasné stanovisko soudce R. Bernhardta, k němuž se připojil soudce M. A. Lopes Rocha; c) nesouhlasná stanoviska soudců A. B. Baky, P. Jambreka, L.-E. Pettitiho a F. Gölcüklüho.